

minckét előadásából egyetlenegy sem foglalkozott az alkalmazott filozófiával. Másfelől, az esettanulmányok azt sem demonstrálták elég meggyőzően, hogy valóban elháríthatatlan igény lenne művelésére. Kérdés, mennyire lehet sikeres egy filozófiai projekt művi létrehozása, ami esetünkben kivált azért meglepő, mert az alkalmazott filozófiát önmeghatározása szerint éppen a gazdátlanul heverő, filozófiai-erkölcsi értelmezésre váró állapotok, folyamatok, élethelyzetek stb. hívnák kényszerítő erővel életre. Az

alkalmazott filozófia magyarországi esélyeit illetően – hiszen a kötet valójában erről szól –, ebben a szakaszban úgy fest, kevesebb ön-reflexió és több konkrét elemzés, alkalmazás nagyobbat lendített volna az ügyön. Amiről (egyelőre) nem lehet beszélni, azt csinálni kell. Alkalmazni, akár. (*Karikó Sándor szerkesztő: Az alkalmazott filozófia esélyei. Áron Kiadó, Budapest, 2002. 221 p.*)

Jobbágy József
PhD hallgató, BKÁE

József Szentpéteri: Archäologische Denkmäler der Avarenzeit in Mitteleuropa I-II.

Csallány Dezső kézikönyvének 1956-os megjelenése óta (*Archäologische Denkmäler der Avarenzeit*) a korszak lelőhelyeinek száma háromszorosára nőtt, ezen belül a telepeké ezer fölé emelkedett. A több mint hatvanezer feltárt sír, az ásatások és terepbejárások során előkerült telepkerámia tekintélyes része publikálatlan. A kutatást az is megnehezíti, hogy a hajdani avar állam területe korántsem esik egybe a mai politikai határokkal. Ennek a hatalmas információmennyiségnek az összegyűjtéséhez látott hozzá Szentpéteri József 1983-ban.

A megjelent munka jelentőségét hangsúlyozza, hogy az avar korról foglalkozó régészek erőfeszítése inkább az egyes lelőhelyek közlésére, a leletsoportok kronológiájának, eredetének meghatározására koncentrálódik. Szentpéteri felismerte egy átfogó, jól használható adatbázis kiépítésének lehetőségét, szükségességét, és példaértékűen meg is valósította azt.

A terjedelmes mű aligha jöhetett volna létre egyetlen ember tevékenysége folytán. A Szentpéteri József szervezőmunkája révén megvalósult nemzetközi összefogás a csapatmunka szükségességét, hatékonyságát

bizonyítja. A húsz éve létrehozott projekt, mely az avar vonatkozású lelőhelyek adatainak összeállítását tűzte ki célul, az elmúlt évtized folyamán sokrétű szakmai együttműködéssé fejlődött. A munka során tudatosan háttérbe szorultak az etnikai színezetű problémák, tudományos nézetkülönbségek. A két vaskos kötetet több mint kilencven fős nemzetközi szerzőgárda állította össze, külön érdemként említhető, hogy mindentűtt az illetékes megyei/területi múzeum avar korról foglalkozó kutatói vagy a terület anyagát jól ismerő régészek végezték az adatgyűjtést és a szócikkek írását.

Az új ADAM kiindulópontjaul Csallány ötven évvel korábbi koncepciója szolgált, az adatbázis egyúttal az ő gyűjtésének kiegészítése, továbbfejlesztése a modern tudomány elvárásai szerint. A könyv az 1993-ig ismertté vált közép-európai avarság emlékműanyagának bemutatására vállalkozik: tizenöt ország 3543 lelőhelyét ismerteti 568-tól a 10. század elejéig. Etnikumtól függetlenül tartalmazza az Avar Birodalom területén regisztrált régészeti jelenségeket, a politikai keretek felbomlása után pedig a maradványlakossággal kapcsolatba hozható településeket, temetőket.

A könyv két fő részből áll: az első kötet a temetők, sírok, szőrvány- és kincseletek lelőhelyeit mutatja be, a második a települések legfontosabb adatait közli. A régészeti jelenségek tulajdonságai vázlatpontokba szedve

sorakoznak, megtudhatjuk a lelőhely azonosító kódját, nevét, esetleges névváltozatait, földrajzi helyét (megye, ország) és Csallány-féle indexét. Ezt követi a bejelentés, ásatás dátuma, az adományozó vagy a feltárást végző régész nevével együtt. A lelőhelyekről néhány mondatos leírás készült (előkerülés körülményei, temető/telep mérete, az emléktárgy rövid ismertetése). A felsorolást a jelenség datálása, a fontosabb szakirodalmi említések, valamint a leleteket őrző múzeum neve teszi teljessé.

Az indexek kiosztása országok, megyék, helységek szerint történt, ezen belül a lelőhelyek sorszámot kaptak, így a rendszer igény szerint, a szerkezet megváltoztatása nélkül bővíthető. A kötet használatát azonban megnehezíti a tételek kizárólag földrajzi szempontú osztályozása. A keltezés csak a 9. vázlatpontban szerepel, és sem a részletes térképeken, sem a lelőhelylistáknál nem történik kronológiai utalás. A mű leggyengébb pontja a régészeti jelenségek rövid leírása: a szövegek szempontrendszer, részletessége meglehetősen heterogén, több nagy avar temető csak egymondatos, szűkszavú ismertetést kapott.

A függelékben található a korszakból származó éremleletek katalógusa és a Csallány által hibásan vagy bizonytalanul megadott lelőhelyek listája. A rövidítésjegyzékbe került a majdnem százoldalas, részletes, igen igényes bibliográfia.

Az ADAM törzsszövegéhez két melléklet csatlakozik: egyik az ABC-sorrendbe rakott illetve kódok szerint csoportosított lelőhelyjegyzék. A másik a térképlapok csomagja, mely az előszóban hibásan jelzett léptékekkel ellentétben kb. 1:2 500 000-es áttekintő térképeket és 1:330 000-es részletesebb lapokat tartalmaz, melyeken feltüntették a Kárpát-medencében és környékén elhelyezkedő, a kötetben megtalálható lelőhelyeket. Nem szerepelnek viszont a térképen a távolabbi külföldi lelőhelyek, ez azért is kellemetlen,

mert a szerzők a leírásban általában a közigazgatási körzetet sem jelölték meg.

A kinyomtatott térképek egy részének minősége olyan gyenge, hogy már a használhatóságot akadályozza. Főleg a szlovák területeket ábrázoló lapokon a kisebb települések neve teljesen olvashatatlan, és egyes magyarországi lapokon is rosszul látszanak a körzethatárok, melyek alapján a lelőhelykódokat értelmezhetnénk. Igazán kár, hogy az oly sok erőfeszítésbe kerülő kartográfiai munka eredményeit éppen ezek a banálisnak tűnő minőségi hiányosságok rontják le!

Sajnálatos módon a lelőhelyek ismertetését nem előzi meg egy hosszabb bevezető tanulmány, amely a szerkesztő/szerzők szándékát, a könyv létrejöttének indítókait, konkrét céljait tisztázná. Mindenképpen szükség lenne erre, hiszen a Csallány-féle feldolgozás óta a leletanyag mennyisége jelentősen megnövekedett, s ezzel együtt természetesen jóval ámyaltabb lett a korszak megítélése is. Az elmúlt fél évszázadban végzett intenzív régészeti, kutatói munka által elért eredmények nemcsak más kiindulópontot biztosítanak egy lelőhely-kataszter elkészítéséhez, hanem más követelményeket is támasztanak vele szemben.

Részben az utóbbi évtizedek gazdasági, politikai változásainak hatására szemléletváltás kezdődött a korszak kutatásában: a korábbi, kelet felé forduló, nomád ázsiai gyökereket kutató álláspont helyett inkább a kárpát-medencei avarság „európaiságának” vizsgálata került előtérbe. A szakemberek figyelme egyre inkább arra koncentrálódik, hogy az Avar Birodalom helyzetét a korabeli földrajzi, politikai környezet kontextusába helyezve vizsgálja, és feltérképezze a tárgyi hagyaték alapján kimutatható összefüggéseket. Ennek során egyértelművé vált a Bizánci Birodalom hatalmas kulturális kisugárzása, de egyre többet tudunk a Meroving világgal fenntartott szoros kapcsolatokról is.

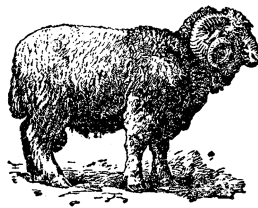
Az ezredfordulón az avar kor kutatása új feladatokkal szembesült, egyre fontosabbá válik, hogy sikeresen meg tudjon felelni a nemzetközi tudományos kihívásoknak. A magyar régészet eredményessége, „versenyképessége”, a tudományos eredmények minősége nagyban függ a régészeti anyag alapos feldolgozásától, igényes publikálásától. A lelőhelyek könnyebb áttekintése jelentősen lerövidítheti a kutatómunka időtartamát, és jó kiindulópontot biztosít egy átfogó adatgyűjtés számára. Egyaránt nagy segítséget nyújthat a széles körű, régiókat felölelő értékelések elkészítéséhez, valamint a településtörténeti, társadalmi kérdések vizsgálatához.

A leletkataszter megjelenése lényeges előrelépést jelent nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi kora középkor-kutatás számára is. Egyrészt lehetővé teszi, hogy a közép-európai avar emlékanyagot a hajdani politikai, gazdasági viszonyoknak megfelelő egységként kezeljük. Másrészt könnyebb tájékozo-

dást biztosít a hasonló leletanyaggal rendelkező régészek számára, ezáltal nagymértékben elősegíti kulturális örökségünk bekerülését a nemzetközi kutatás vérkeringésébe.

Úgy gondolom, hogy az új ADAM minden apró hibája ellenére méltó folytatása Csallány Dezső művének. Jelentősége azonban mesze túlmutat egy könyv keretein: valójában egy, a teljesség igényével készült, folyamatosan fejleszthető számítógépes adatbázis jött létre. Remélhetőleg folytatódik az adatbázis karbantartása, újabb lelőhelyekkel, szakirodalommal való bővítése. A tervek szerint a szerzők az adatgyűjtés aktualizált változatát hamarosan CD-n is megjelentetik. (*József Szentpéteri: Archäologische Denkmäler der Awarenzeit in Mitteleuropa I-II. Varia Archaeologica Hungarica XIII/1-2., Budapest, 2002. 700 oldal, 58 térkép*)

Mersdorf Zsuzsa
régész, az MTA Régészeti Intézetének munkatársa

CONTENTS

Mihály Makai: Justice of Science vs. Science of Justice	678
Tibor Braun – Sándor Zsindely: Elite Screening. A Comparison of the Criteria Used by the Science Sections of the Hungarian Academy for Nominations to Membership, 2004	691
Attila Chikán: The Role of Kornai's 'Economics of Shortage' in the Intellectual Preparation of Transition	698
László Kovács: Quo vadis Europa? The Evolution in Number of Population in the 20 th Century and the First Half of the 21 st Century	708
Gábor Cserni: The Sentinel Lymph Node Theory in Breast Cancer	718
Gábor Gercsák: Some Traces of the Hungarian Cultural Heritage in the Netherlands	724
János Péntek: Dictionaries, Grammars and Reference Books of the Hungarian Language and the Variants of Hungarian Used Outside of Hungary ...	729
Béla Tomka: On Comparative History – Lessons for the Hungarian Historical Research	732
Péter Márton: The Palaeomagnetic (Geomagnetic) Time Scale	743
Péter Scharle: Application of the Cognitive Psychological Scheme Concept in the Level Classification of Higher Education	748
Attila Gulyás: Gátló idegsejtek sokféleségének szerepe az agykéreg aktivitásának szabályozásában	759
<i>A világ tudománya magyar diplomaták szemével</i>	
Ildikó Szalai-Szűcs: Innovation Strategy of the United Kingdom	717
<i>Academy Affairs</i>	
Pál Péter Tóth: The Cost and Benefit of Hungary's Aid Programs for Hungarian Higher Education and Research in Hungary's Neighboring Countries	775
<i>Discussion</i>	
László Péter: Some Thoughts on Financing Scientific Research	785
<i>Bemutakozás – Az MTA új levelező tagjai</i>	
István Bitskey	789
Gábor Domokos	790
Magdolna Hargittai	792
Péter Major	793
István Orosz	794
<i>Obituary</i>	
Csaba Csapody (<i>Marianne Rozsondai</i>)	797
Sakae Shimizu (<i>Dénes Berényi</i>)	799
<i>Outlook (László Jéki – Júlia Gimes)</i>	800
<i>Book Review</i>	805

Ajánlás a szerzőknek

1. A Magyar Tudomány elsősorban a tudományterületek közötti kommunikációt szeretné elősegíteni, ezért elsősorban olyan kéziratokat fogad el közlésre, amelyek a tudomány egészét érintő, vagy az egyes tudományterületek sajátos problémáit érthetően bemutató témákkal foglalkoznak. Közlünk téma-összefoglaló, magas szintű ismeretterjesztő, illetve egy-egy tudományterület újabb eredményeit bemutató tanulmányokat; a társadalmi élet tudományokkal kapcsolatos eseményeiről szóló beszámolókat, tudománypolitikai elemzéseket és szakmai szempontú könyvismertetőket.

2. A kézirat terjedelme szöveges tanulmányok esetében általában nem haladhatja meg a 30 000 leütést (a szóközökkel együtt, ez kb. 8 oldalnak felel meg a MT füzetében), ha a tanulmány ábrákat, táblázatokat, képeket is tartalmaz, a terjedelem 20-30 százalékkal nagyobb lehet. Beszámoló, recenziók esetében a terjedelem ne haladja meg a 7-8 000 leütést. *A teljes kéziratot .rtf formátumban, mágneslemezen és 2 kinyomtatott példányban kell a szerkesztőségbe beküldeni.*

3. A közlemények címének angol nyelvű fordítását külön oldalon kell csatolni a közleményhez. Itt kérjük a magyar nyelvű kulcsszavakat (maximum 10) is. A tanulmány címe után a szerző(k) nevét és tudományos fokozatát, a munkahely(ek) pontos megnevezését és – ha közölni kívánja – e-mail-címét kell írni. A külön lapon kérjük azt a *levelezési és e-mail címet*, telefonszámot is, ahol a szerkesztők a szerzőt általában elérhetik.

4. Szöveg közbeni kiemelésként *dőlt*, (esetleg **félkövér** – bold) betű alkalmazható; ritkítás, VERZÁL betű és aláhúzás nem. A jegyzeteket lábjegyzetként kell megadni.

5. A rajzok érkezhetnek papíron, lemezen vagy email útján. Kérjük azonban a szerzőket: tartsák szem előtt, hogy a folyóirat fekete-fehér; a vonalas, oszlopos, stb. grafikonoknál tehát ne használjanak színeket. Általában: a grafikonok, ábrák lehetőség szerint minél egyszerűbbek le-

gyenek, és vegyék figyelembe a megjelenő oldalak méreteit. A lemezen vagy emailben érkező ábrákat és illusztrációkat lehetőleg .tif vagy .bmp formátumban kérjük; értelemszerűen fekete-fehérben, minimálisan 150 dpi felbontással, és a továbbítás megkönnyítése érdekében a kép nagysága ne haladja meg a végleges (vagy annak szánt) méreteket. A közlemény szövegében tünnessék fel az ábrák kívánatos helyét.

6. Az irodalmi hivatkozásokat mindig a közlemény végén, abc sorrendben adjuk meg, a lábjegyzetekben legfeljebb utalások lehetnek az irodalomjegyzékre. Irodalmi hivatkozások a szövegben: (szerző, megjelenés éve). Ha azonos szerző(k)től ugyanabban az évben több tanulmányra hivatkozik valaki, akkor a közleményeket az évszám után írt a, b, c jelekkel kérjük megkülönböztetni mind a szövegben, mind az irodalomjegyzékben. Kérjük, *fordítsanak különös figyelmet a bibliográfiai adatoknak a szövegben, illetőleg az irodalomjegyzékben való egyeztetésére!* Miután a Magyar Tudomány nem szakfolyóirat, a közlemények csak a legfontosabb hivatkozásokat (max. 10-15) tartalmazzák.

7. Az irodalomjegyzéket abc sorrendben kérjük. A tételek formája a következő legyen:

- Folyóiratcikkek esetében:

Alexander, E. O. and Borgia, G. (1976). Group Selection, Altruism and the Levels of Organization of Life. *Ann. Rev. Ecol. Syst.* **9**, 499-474

- Könyvek esetében:

Benedict, R. (1935). *Patterns of Culture*. Houghton Mifflin, Boston

- Tanulmánygyűjtemények esetén:

vonBertalanffy, I. (1952). Theoretical Models in Biology and Psychology. In: Krech, D., Klein, G. S. (eds) *Theoretical Models and Personality Theory*. 155-170. Duke University Press, Durham

8. Havi folyóirat lévén a *Magyar Tudomány* kefelevonatot nem küld, de az elfogadás előtt minden szerzőnek elküldi egyeztetésre közleménye szerkesztett példányát. A tördelés során szükséges apró változtatásokat a szerző egy adott napon a szerkesztőségben ellenőrizheti.

ACADEMIAI ÉRTESÍTŐ.

IV. Év.

1844. OCTOBER.

VI Sz.

E' lapok időről időre minden, az academiai gyűlésekben előforduló s közsé tételre alkalmas tárgyakat, valamint az intézetet illető fontosabb hivatalos jelentéseket, közlik. — Kaphatók Eggenberger J. és fia academiai könyvtárusoknál s általok a' két haza' minden hiteles könyvtárusainál.

KIS GYÜLÉS, OCT. 7. 1844.

Fáy András ut.' helyettes elnöklete alatt

Jelen Kubinyi Ág. tt. — Hajza, Balogh, Bugát, Döbrentei, Fogarasi, Frivaldszky, Győry, Kállay, Kiss K., Luczenbacher, Szilasy, Szontagh, Sztrókay, Vörösmarty rr. tt. — Antal, Bártfay, Bertha, Gaal, Henszlmann, Karácson, Kiss F., Peregriny, Széchy, Tasner, Török József, Walther, H. tt. — Schedel Ferencz titoknok.

JERNEY JÁNOS rt.'

a' szünidő alatt érkezett II. III. és IV. jelentésnek felolvastatása, mellyek egész kiterjedésökben itt közöltetnek.

II. Jelentés.

Taganrog, auguszt' 1. 1844. Tekintetes Academia! „Isten megjutalmazá fáradságomat; mert megtalálám a' magyarok' egyik legrégebbi honát, Lebediást, s abban eleink' bámulandó sokaságú ezer meg ezer kőszobor emlékeit.“ E' rövid szavakkal tehetném, be is fejezném tudósításom, ha illy kijelentés váratlanul meglepő, azért sokak előtt hihetlen volna bővebb kifejtésre nem intenének. Ugy van; megtalálám Lebediást, s még őseink' eddig nem ismert, nem is gyanított kőemlékeit. — És ha ezen szavaim nem valók, nem örök igazságu maradványt ígnyelő hirdetőnvények, hanem csak ábránd képzelődéseim' robajai, vagy talán ál hitetés: nevem soha méltó ne legyen a' nemzet' figyelmére, sőt méltánylás helyett megvetés és gúny' tárgyául czégerkedjék az ámitó charlatanok' sorában. Beesésb zálogot ennél nem nyújthatok elhitéstül addiglan, míg majd honomban szerencsésen visszatérve a' tárgy' fontosságához képest terjedelmesen felmutatom a' nemzet' színe előtt kutatásim' hiútlan eredményeit.

* * *